

Методологія формування технологічної культури керівника ЗНЗ

Надія ОСТРОВЕРХОВА,

доктор педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України

Закономірний поступальний рух вітчизняної і зарубіжної науки та практики трансформується у принципово нових суспільно-політичних і соціально-економічних умовах України як суверенної незалежної держави. У своєму розвитку країна орієнтується на європейський досвід функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства, зберігаючи і примножуючи водночас надбання національної культури. За цих умов пріоритетами управління галуззю освіти як важливою складовою культури є втілення демократичних засад, новітніх інформаційних технологій, врахування впливу глобалізаційних процесів, прагнення до підвищення культури управління соціально-економічними і педагогічними системами, технологічної культури керівників закладів освіти.

З огляду на це, метою статті є розкриття сутності методології формування технологічної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу.

У широкому розумінні культура (від лат. *cultura* – розроблення, виховання, розвиток, поважання) – це все те, що створено людством завдяки фізичній і розумовій праці, на відміну від явищ природи; це ідейний і моральний стан суспільства, який визначається матеріальними умовами його життя і виражає побут, ідеологію, освіту, виховання, досягнення науки, мистецтва, літератури [1, с. 382]. На думку С.Б. Кримського, головна функція культури полягає в тому, що вона є універсальною смислотворчою системою, яка асоціюється зі здатністю розуміння дійсності [2, с. 132–136].

Сутність поняття «культура» досить широко висвітлюється у науково-методичних працях вітчизняних і зарубіжних учених. Ще у XVIII–XIX ст. слово «культура» почали використовувати для означення всієї людської діяльності. У ті часи культура стала привілеєм інтелектуальної, естетично високочутливої еліти. І тому носії культури становили меншість,

а споживалася вона більшістю. «Століттями у суспільній свідомості формувалось уявлення про управління і про керівників як про привілейований прошарок, що керує суспільством та окремими об'єктами на імперативних принципах. Причому навіть у демократичних системах ця привілейованість була і залишається нормою» [3, с. 5]. Однак останнім часом світова управлінська практика, зокрема в галузі економіки, створила новий тип керівника, наділивши його відповідними функціями, а ті привілеї, що історично супроводжували цей вид діяльності, перетворила у виробничі явище. Ю.А. Палеха зазначає: «Сучасний керівник, незалежно від напрямку його діяльності, повинен не лише теоретично, а й практично орієнтуватися в питаннях загальної та прикладної культурології, соціології, психології і педагогіки, в процедурах прийняття управлінського рішення, мати тонкий смак, почуття гармонії, стилю, бути ерудованим, знати основи організаційної та управлінської культури, закони організаційної поведінки» [там само, с. 8].

З часом поняття культури втратило свої аристократичні «привілеї», значно розширилась кількість його формулювань. У праці А.Моля «Соціодинаміка культури» вказано на наявність більш як 250 таких тлумачень [4]. Американські вчені А.Клебер і К.Клехтон зібрали 257 дефініцій поняття «культура», а на початок 90-х років XX ст. ця кількість подвоїлась. У «Новому тлумачному словнику української мови» поняття «культура» трактується як: 1) сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії; те, що створюється для задоволення духовних потреб людини; 2) освіченість, вихованість; 3) рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності [5, с. 33].

Поняття «культура» тісно пов'язане з поняттям «цивілізація», яке характеризує суспільство, що

перебуває на високому рівні розвитку культури і на магістральному шляху суспільного прогресу. У широкому розумінні культура суспільства виражає смислове спрямування цивілізації на нарощування духовно-практичних здібностей і соціальних цінностей. Культура як сукупність способів доцільної діяльності пристосовується до об'єктивних закономірностей буття. «Головне в культурі – не речі, а люди. Культура є способом самовизначення особистості» [6, с. 519]. Оволодіння культурою – це процес виявлення творчих здібностей людини. У такій ролі культура є невичерпним джерелом реального багатства суспільства. «Самоцінність особистості прямо залежить від багатства її внутрішнього світу, а внутрішній світ – від доступності арсеналу суспільно-культурної спадщини» [там само, с. 523].

На основі вивчення й аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури можна зробити висновок, що складне міждисциплінарне методологічне поняття «культура» не має єдиного науково обґрунтованого визначення. Більшість учених тлумачить його як історично детермінований рівень розвитку суспільства, творчих сил та здібностей людини, виражений у типах і формах організації життя та діяльності людей. Найсуттєвішими атрибутами поняття «культура» А.Моль визнає глибоке, усвідомлене й шанобливе ставлення до спадщини, здатність до творчого сприйняття, розуміння і перетворення дійсності в будь-якій сфері діяльності та стосунків [4]. Розкриваючи філософський аспект культури, М.Каган наголошує, що народ, нація стверджує себе не лише тим, що відтворює традиційні для неї настанови і складові буття, форми культури. Важливо є історико-проективна форма національного самоствердження, завдяки якій відбувається перетворення національного буття і народ стає тим, чим він історично бажає бути [7]. Аналізуючи та синтезуючи думки вчених, Л.В. Васильченко робить цілком правомірний висновок щодо визначення поняття «культура», зазначаючи, що за умови цілісності та самостійності культура є підсистемою онтологічної системи – системи буття, яка поєднує природу, суспільство, людину, культуру [8]. На думку багатьох учених, культура – це специфічний спосіб соціального життя і процес творчої реалізації здібностей індивіда, який значною мірою визначається засобами життєдіяльності людини і є одним із важливих чинників соціального розвитку.

Розмаїття тлумачень поняття «культура» пояснюється різними підходами до його визначення, взаємозв'язком із матеріальною і духовною діяльністю, історією, розвитком цивілізації, пізнанням, науково-технічним прогресом, людськими цінностями.

Основотвірним компонентом технологічної культури керівника ЗНЗ є поняття «технологія» як сукупність знань про способи і засоби здійснення освітньо-виховних і управлінських процесів. У науці та педагогічній практиці *технологія управлінської діяльності керівника ЗНЗ* тлумачиться як раціональний алгоритм реалізації функцій управління,

який передбачає врахування специфіки керованого педагогічного явища, об'єкта, процесу, ситуації. «Технологія управління – це поєднання кваліфікаційних навичок, інфраструктури і відповідних професійних знань керівника, необхідних для здійснення перетворень матеріальних і трудових ресурсів. Це стратегія – тактика – техніка задіяних сил, засобів, методів на всіх етапах управлінського циклу» [3, с. 156]. Щодо культури управління школою, то вона забезпечує підвищення ефективності функціонування та розвитку кожної окремо взятої структурної підсистеми; базується на теорії управління, модернізованому змісті управління, наукових підходах до управління, сучасних інформаційних технологіях та механізмах.

Науковий підхід до педагогічних явищ і процесів передбачає розгляд їх з позиції конкретної теорії як системи наукових знань про будь-яку сукупність об'єктів, що дає змогу пояснити та передбачити явища конкретної предметної галузі. У сучасному суспільствознавстві є різні філософські напрями, наукові школи, течії, які тією чи іншою мірою відображаються в освітньому процесі, а отже – у технології управлінської діяльності керівника ЗНЗ.

Пріоритетною з-поміж світоглядних течій є *гуманізм*, тобто система поглядів, що визнає цінність людини як особистості, її право на свободу, щастя, розвиток і виявлення здібностей. Це система, у якій благо людини розглядається як головний критерій оцінювання соціальних явищ, а принципи рівності, справедливості, людяності – як бажана норма стосунків у суспільстві. З огляду на це, важливу роль відіграє антропософія, яка ставить за мету формування світобачення, спрямованого на дослідження не матеріальних, а духовних цінностей і відповідає на запитання щодо сенсу та мети життя.

Прагматизм як філософська течія виходить із того, що інтелектуальні й моральні якості особистості закладені в її унікальній природі і їх вияв пов'язаний насамперед з індивідуальним досвідом людини. Прагматизм передбачає кількісне зростання даних від природи здібностей, якостей та індивідуального досвіду як основної умови самореалізації особистості. Отже, ефективність формування культури керівника школи, зокрема технологічної, значною мірою залежить від його індивідуальних особливостей.

Важливим філософським принципом визначення змісту та форм управлінських технологій є *природовідповідність*. Його суть полягає в тому, що в управлінській діяльності керівник ЗНЗ спирається на свої природні здібності, які розглядаються з погляду гармонійної єдності з природою, їх взаємоузгодженості та взаємодії. У формуванні технологічної культури керівника школи важливу роль відіграє також індивідуальний *психологічний* процес, який сприяв сучасному рівню розвитку цивілізації. Це передусім мислення, тобто процес пізнання людиною об'єктів і явищ світу, який її оточує, та їхніх

Рис. 1. Теоретико-прикладна модель формування технологічної культури керівника школи

властивостей, вирішення життєво важливих завдань, пошуку невідомого, передбачення майбутнього. У зв'язку з цим психологічні основи управлінських технологій є атрибутом їх розроблення та реалізації. Але в усіх випадках професійна діяльність і професійні стосунки керівника виявляються специфічно в його культурі управління.

Технологічна культура є одним із різновидів управлінської культури. Її можна представити у вигляді змісту та переліку різних управлінських процедур, методів і способів їх реалізації. На думку Л.В. Васильченко, технологічний компонент управлінської культури охоплює засоби і прийоми управління педагогічним процесом, тобто є когнітивно-діяльнісною складовою [8, с. 14]. Для його здійснення керівнику школи необхідні оперативні знання, які безпосередньо впливають на характер його активності у професійній діяльності. Функцію оперативних знань виконують знання теоретичного характеру, що існують у професійній свідомості як сформовані поняття, алгоритми та програми професійних дій. Оперативні знання керівника школи поєднують два блоки: професійний та управлінський. *Професійні знання* – це знання педагогіки, психології, теорії управління педагогічними системами, санітарії та гігієни педагогічної праці тощо. «Сучасний керівник – це людина, яка чітко усвідомлює мету функціонування, розвитку школи і відповідного внутрішньошкільного управління, а також володіє засобами реалізації поставленої мети. Тому ще одна група вимог до керівника сучасної школи пов'язана зі змістом управлінської діяльності й усвідомленим розумінням конкретних управлінських функцій» [там само, с. 15].

У нашому дослідженні ми виходили з визнання основних класичних управлінських функцій керівника школи, якими є: вироблення і прийняття управлінських рішень; організації; регулювання, коригування; облік і контроль [9, с. 207]. Тому *управлінські знання* керівника школи – це насамперед знання функцій управління та імперативних видів

управлінської діяльності; володіння способами, засобами, технологіями їх реалізації у практичній діяльності; визначення рівня професійно-творчого потенціалу педагогічного колективу, можливостей учнівського колективу школи, володіння новітніми технологіями. На цих засадах нами розроблено і апробовано теоретико-прикладну модель формування технологічної культури керівника школи (див. рис. 1).

Технологічний аспект культури управління, на думку Ю.А. Палехи, охоплює такі структурні складові: розроблення стратегії розвитку організації; підготовку управлінських рішень; вибір стимулів і мотивів діяльності; організацію виконання управлінських рішень; контроль реалізації рішень; перебування на робочих місцях як одну з форм контролю; оцінку кінцевих результатів [3, с. 157].

Аналізуючи зміст окреслених автором складових технологічного аспекту культури управління, неважко помітити, що вони переважно розкривають одну з управлінських функцій – вироблення і прийняття управлінських рішень – та технології реалізації цієї функції у практичній діяльності керівника. При цьому процес розроблення стратегічного плану підприємства представлено такими діями керівника: вибір способу дій, програм і процедур досягнення цілей; добір працівників для виконання поставлених завдань; визначення видів необхідних ресурсів, їх розподіл; побудова процедур прийняття рішень; організація виконання тактичних завдань [там само, с. 159]. А якою має бути технологічна культура реалізації інших управлінських функцій, інших різновидів управлінської культури? На це запитання відповіді немає. Зрозуміло, що кожна з основних управлінських функцій,

кожний різновид управлінської культури має свої особливості, а відповідно – особливості технологічної культури їх реалізації.

Під час дослідження проблеми формування технологічної культури керівника школи ми поставили за мету з'ясувати, яке місце вона посідає серед інших різновидів управлінської культури (за питомою вагою) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Результати визначення питомої ваги різновидів управлінської культури в діяльності керівника школи

№ з/п	Різновиди управлінської культури	Питома вага (у відносних величинах)
1.	Економічна	0,04
2.	Політична	0,02
3.	Правова	0,03
4.	Філософська	0,02
5.	Релігійна	0,03
6.	Технологічна	0,08
7.	Художня	0,05
8.	Організаційна	0,11
9.	Інформаційна	0,07
10.	Професійна	0,15
11.	Інноваційна	0,06
12.	Комунікативна	0,10
13.	Духовна	0,05
14.	Екологічна	0,01
15.	Емоційна	0,05
16.	Естетична	0,05
17.	Валеологічна	0,03
18.	Моральна	0,05
		$\Sigma=1,00$

Констатувальний експеримент проведено на базі шкіл м. Києва (№№41, 276, 277); Ставищенського району Київської області; м. Херсона (№№15, 16, 17, 24, 25, 26, 28, 31, 37, гімназія №3). За ступенем вияву в управлінській діяльності керівників шкіл технологічна культура посідає одне з провідних місць (за питомою вагою: 0,15 – професійна; 0,11 – організаційна; 0,10 – комунікативна; 0,08 – технологічна; 0,07 – інформаційна).

У процесі дослідження з'ясовано, що поза увагою дослідників залишається проблема оволодіння змістом *наукових підходів* до формування технологічної культури керівника ЗНЗ. Відповідно до концепції нашого дослідження, методологія формування технологічної культури керівника школи базується на *системному, діалектичному, синергетичному, компетентнісному, інформаційному та функціонально-діяльнісному* наукових підходах, ідеї соціально-професійної та особистісної її цінності. Сутність і реалізація окреслених наукових підходів розглядаються нами з урахуванням специфіки об'єкта і предмета дослідження.

Системний підхід як методологічна основа розвитку пізнання навколишньої дійсності передбачає

розгляд об'єкта, явища, процесу як цілісної динамічної системи. Ідею «загальної теорії систем» започаткував австрійський учений Людвіг фон Берталанфі (1937 р.), реалізуючи її у підході до розвитку філософсько-методологічної концепції біологічного організму. Подальшого розвитку ця ідея набула у працях відомих філософів та соціологів. Так, В.Г. Афанасьєв пише: «Під цілісною системою потрібно розуміти сукупність компонентів, взаємодія яких породжує нові (інтегративні, системні) якості, які не притаманні її твірним» [9, с. 8]. Системний підхід до педагогічних явищ і процесів базується на теорії систем і є найбільш поширеним. Тому його використання є доцільним у дослідженні проблеми формування технологічної культури керівника школи. Сутність системного підходу полягає в:

- окресленні підсистем управлінської діяльності керівника ЗНЗ, які адекватні особливостям конкретної функції управління, що реалізується у практиці його роботи;

- розробленні (чи доборі) відповідного змісту, методів, способів, форм, інструментарію формування технологічної культури управлінської діяльності керівника ЗНЗ;

- залученні фізичних і матеріальних ресурсів ЗНЗ до процесу формування технологічної культури управлінської діяльності керівника ЗНЗ;

- урахуванні специфіки різновидів системного підходу (системно-структурного, системно-функціонального, системно-діяльнісного, системно-компонентного тощо);

- доборі (розробленні) оптимальних параметрів, способів і критеріїв оцінювання результатів сформованості технологічної культури керівника ЗНЗ як системного явища у його практичній діяльності.

Діалектичний підхід базується на засадах діалектики як науки про загальні закони розвитку природи, суспільства і мислення, взаємозв'язок предметів і явищ, загальний рух, розвиток, логіку і теорію пізнання [10, с. 110]. Діалектичний підхід ґрунтується на філософському методі дослідження природи і суспільства, за допомогою якого можна зрозуміти складний, сповнений суперечностей шлях становлення об'єктивної істини, зв'язок на кожній сходинці розвитку науки елементів абсолютного і відносного, сталого і змінного, переходу від одних форм узагальнення до інших, більш глибоких. Головною категорією матеріалістичної діалектики є суперечність як рушійна сила і джерело будь-якого розвитку. В ній криється ключ до всіх інших категорій і принципів діалектичного розвитку [там само, с. 111].

Теоретико-прикладне значення діалектичного підходу у формуванні технологічної культури керівника ЗНЗ полягає у:

- розумінні сутності застосування діалектичного підходу до реалізації основних видів управлінської діяльності, які взаємопов'язані між собою, об'єктивно залежать від педагогічного середовища

школи, процесів навколишньої дійсності, законів природи і розвитку суспільства;

– формуванні в керівника і педагогів школи наукового світогляду, озброєнні їх методами наукового пізнання, науково-пошукової управлінської діяльності;

– використанні методу моделювання управлінських процесів в аспекті діалектико-матеріалістичної теорії пізнання;

– забезпеченні в процесі управління єдності чуттєвого і раціонального, конкретного і абстрактного, емпіричного і теоретичного;

– виявленні та розкритті сутності причинно-наслідкових зв'язків в управлінських процесах, об'єктах вивчення.

Синергетичний підхід – один із пріоритетних наукових підходів, який широко використовується в соціально-педагогічних дослідженнях. Його основою є відносно нова наука синергетика. Термін «синергетика» тлумачиться як «узгоджена дія», «спільна дія», «співробітництво». Теоретичні основи синергетики як нової наукової парадигми розроблено групою фізиків у Брюсселі під керівництвом І.Пригожина, який є автором наукових праць з проблем нового розуміння світу [11]. Синергетика зумовлює інтеграційні тенденції в освіті та науці. Зокрема, підкреслюється важливе значення синергетики для розгляду світоглядів і різних культур. Цілком правомірним є висновок учених щодо імперативу синергетичної парадигми: синергетика для складної системи «держава – освіта – громадськість» може стати надійним засобом посилення створених раніше методів та інструментарію планування й реалізації позитивних змін і вдосконалення.

Синергетичний підхід у формуванні технологічної культури керівника школи має реалізуватися через:

– знання і розуміння сутності технологічної культури як складової управлінської культури керівника; міждисциплінарної науки, побудованої на основі інтеграції наук (філософії, соціології, політики, культурології тощо);

– формування технологічної культури у взаємозв'язку та взаємовпливі з іншими видами культури (організаційною, комунікативною, мовленнєвою тощо);

– урахування об'єктивних взаємозв'язків та взаємозалежності між технологічною культурою реалізації функціональних обов'язків та імперативними видами управлінської діяльності керівника ЗНЗ;

– формування культури синергетичного мислення, яке забезпечує цілісність світобачення, розуміння актуальних проблем освіти і школи, перспектив їх розвитку;

– діалектичне і цілісне сприйняття проблем управлінської культури та її різновидів на основі фундаментальних принципів їх взаємозв'язку і багатовекторного розвитку.

Компетентнісний підхід. В умовах істотних змін у соціальній, інформаційній, технологічній сферах

суспільного життя докорінно змінюється тип культури, для якої наявність певної суми знань втрачає свою доцільність. Її центральною ланкою стає компетентність як володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює також особисте ставлення людини до неї і предмета діяльності [12, с. 130–131]. Компетентнісний підхід ставить на перше місце не інформованість керівника, а вміння розв'язувати проблеми, що виникають у процесі управлінської діяльності. Він передбачає, окрім наявності професійних знань, оволодіння керівником школи сучасною технологією і технікою, моделями взаємостосунків між людьми, дотримання етичних норм спілкування, об'єктивного оцінювання діяльності підлеглих та самооцінювання власних вчинків.

Компетентнісний підхід у формуванні технологічної культури керівника школи передбачає врахування змісту компетенцій, а саме:

– ціннісно-сислової компетенції. Це компетенція у сфері світогляду керівника школи, що пов'язана з його ціннісними орієнтирами, здатністю бачити і розуміти світ, орієнтуватися в ньому;

– загальнокультурної компетенції, що охоплює обізнаність керівника з особливостями національної та загальнолюдської культури, з духовно-моральними основами життя людини і людства;

– професійно-пізнавальної компетенції, що пов'язана зі знанням класичних функцій управління та імперативних видів діяльності;

– комунікативної компетенції, що передбачає знання необхідних мов, способів взаємодії з колегами, учнями й батьками учнів;

– соціально-трудової компетенції, що означає володіння знаннями й досвідом у сфері суспільно-громадської діяльності;

– компетенції особистісного самовдосконалення, спрямованої на оволодіння способами фізичного, духовного, інтелектуального саморозвитку.

Реалізація *інформаційного підходу* до формування технологічної культури керівника зумовлюється інтенсивним розвитком інформаційного суспільства, інформатизацією суспільних процесів, підвищенням рівня інформаційних потреб суб'єктів управління. У державних нормативно-правових документах, зокрема у Законі України «Про інформацію» [13] та Концепції інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл [14], інформатизація освіти розглядається як упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, управлінських процесів, спрямованих на задоволення освітніх інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу [13, с. 9–10]. Інформатизація управління – це передусім зміни у змісті, формах і методах управління, зумовлені специфікою інформаційних засобів та технологій їх використання.

У контексті теми дослідження культурологічна інформація розглядається як:

– відомості про розвиток культури в Україні на національних засадах;

– інформація про розвиток окремих галузей культури (освітньої, педагогічної, управлінської, технологічної, політичної, економічної, правової, філософської, художньої тощо);

– інформація про досягнення в теорії управління соціально-педагогічними системами, сучасні дослідження управлінських функцій та імперативних видів управлінської діяльності;

– інформація про інноваційні технології управління освітою, навчальним закладом, педагогічним та учнівським колективами;

– інформація про сучасні комп'ютерні технології і можливості їх використання в управлінській діяльності.

Функціонально-діяльнісний підхід у формуванні технологічної культури керівника ЗНЗ – це операціональний тип наукового підходу, який базується на знанні основних функцій управління соціально-педагогічними системами та імперативних видів управлінської діяльності.

Реалізація функціонально-діялісного підходу передбачає:

– знання керівником школи змісту та особливостей основних функцій управління, їх ієрархічного розташування, володіння способами їх реалізації у практичній діяльності;

– знання основних видів управлінської діяльності, вміння диференціювати їх за ступенем значущості та раціонально реалізувати у детермінованому часі;

– раціональне поєднання функцій управління й основних видів діяльності на синергетичних засадах.

Методологічні засади, викладені у статті, уможливили розроблення критеріїв оцінювання стану сформованості технологічної культури керівника ЗНЗ.

Література

1. *Словарь* иностранных слов / под ред. И.В. Лёхина и Ф.Н. Петрова. – М.: Гос. изд-во иностр. и национ. словарей, 1954. – 853 с.
2. *Кримський С.Б.* Наука як феномен культури / С.Б. Кримський // Наука і культура: Україна: [щорічник]. – Вип. 21. – К.: Тов-во «Знання» УРСР, 1987. – С. 132–136.
3. *Палеха Ю.А.* Ключі до успіху, або Організаційна та управлінська культура: навч. посіб. / Ю.А. Палеха. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 337 с.
4. *Моль А.* Социодинамика культуры / А.Моль; пер. с франц. / вступит. статья, ред. и примеч. Б.В. Бирюкова. – М.: Прогресс, 1978. – 406 с.
5. *Новий* тлумачний словник української мови: у 3-х томах. – Вид. друге, виправлене / уклад. Василь Яременко, Оксана Сліпушко. – К.: Аконті, 2006. – Т.2. – 928 с.
6. *Соціологія*: учеб. пособ. / под общ. ред. проф. В.П. Андрущенко, проф. Н.И. Горлача. – Харьков, 1996. – 687 с.
7. *Каган Н.* Философия культуры / Н.Каган. – СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 393 с.
8. *Васильченко Л.В.* Управлінська культура і компетентність керівника / Л.В. Васильченко. – Харків: Основа, 2007. – 176 с.
9. *Афанасьев В.Г.* Научное управление обществом (опыт системного исследования) / В.Г. Афанасьев. – Изд. 2-е, доп. – М.: Политиздат, 1973. – 390 с.
10. *Философский* словарь / под. ред. М.Н. Розенталя. – М.: Изд-во полит. лит., 1972. – 495 с.
11. *Пригожин И.* От существующего к возникающему: время и сложность в физических науках / И. Пригожин; пер. с англ. Ю.А. Данилова / под. ред. Ю.Л. Климонтовича. – М.: Наука, 1985. – 327 с.
12. *Болотов В.А.* Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В.А. Болотов, В.В. Сериков // Перемены. – 2004. – № 2. – С. 130–139.
13. *Закон* України «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
14. *Концепція* інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл: Затв. Колегією МОН України 24 квіт. 2001 р. // Комп'ют. у шк. та сім'ї. – 2001. – № 3. – С. 3–10.

Анотації

Надія ОСТРОВЕРХОВА

Методологія формування технологічної культури керівника ЗНЗ

У статті розкрито методологічні засади формування технологічної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу (теорія, наукові підходи, основні функції та види управлінської діяльності, технології).

Ключові слова: управління, технологічна культура, функція, наукові підходи, види діяльності.

Надежда ОСТРОВЕРХОВА

Методология формирования технологической культуры руководителя общеобразовательного учебного заведения

В статье раскрыты методологические основы формирования технологической культуры руководителя общеобразовательного учебного заведения (теория, научные подходы, основные функции и виды управленческой деятельности, технологии).

Ключевые слова: управление, технологическая культура, функция, научные подходы, виды деятельности.

Nadiya OSTROVERHOVA

Methodology of forming technological culture of the head of general education school

The article reveals the methodological principles of forming technological culture of the head of general education school (the theory, scientific approaches, the main functions and types of management, technologies).

Keywords: management, technological culture, function, scientific approaches, types of activities.